

Andmekaitsealane mõjuhinnang uuringule „Tuuleparkide akustilise mõju uurimine: mõõtmine ja modelleerimine ning registripõhine epidemioloogiline terviseriskide uuring“

Mõjuhinnangu vajadus ja alus

Sotsiaalministeeriumi ja Kliimaministeeriumi kui uuringu tellijate ja vastutavate töötajate hinnangul on isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikli 35 lõike 3 kohaselt vaja käesoleva uuringu registripõhise osa kohta koostada andmekaitsealane mõjuhinnang järgmiste kriteeriumide alusel:

- eriliiki isikuandmete ulatuslik töötlemine (terviseandmed, sh diagnoosid ja ravimikasutus, ligikaudu 50 000 isiku kohta);
- isikuandmete sidumine erinevatest registritest (BIG-HEART andmebaas, mis ühendab andmeid erinevatest andmebaasidest).

Kuna uuringus ei toimu süsteemset ega ulatuslikku automatiseeritud hindamist ega profileerimist, millel oleksid uuringus osalejate jaoks õiguslikke tagajärgi, ega teostata avalike alade jälgimist, siis need alused käesolevale uuringule ei kohaldu.

Uuringu kirjeldus ja andmete töötlemise ulatus

Uuring koosneb kahest osast: registripõhine uuring ja nõusolekupõhine küsitlusuuring. Registripõhises uuringus kasutatakse BIG-HEART andmebaasi, mis asub pseudonüümitud kujul Tartu Ülikooli teadusarvutuste keskuse turvalises andmekeskonnas (SAPU). Käesolevas uuringus kasutatakse BIG-HEART alavalimit – ligikaudu 50 000 isikut, kes elavad seitsmel uurimisalal (30 km raadiuses uuritavatest tuuleparkidest). Küsitlusuuringus osaletakse vabatahtlikult ja nõusolekupõhiselt ning selle andmeid ei seota BIG-HEART andmebaasiga.

Rakendatavad andmekaitse meetmed

Uuringus töödeldakse isikuandmeid ainult seadusest tuleneval alusel (IKS § 6) ja konkreetsete uurimisküsimuste täitmiseks. Rakendatavad meetmed:

- Andmeid analüüsitakse pseudonüümitult – otseselt tuvastatavad isikuandmed jäävad registripidajate valdusesse ning uurijad ei näe isikukode ega nimesid.
- Uurijad töötavad SAPU turvalises andmetöötluskeskkonnas (ISO/IEC 27001:2022 sertifikaat), kus ligipääs on piiratud, tegevused logitud ning andmete eksport rangelt kontrollitud.
- Andmed liiguvad krüpteeritult läbi SFTP serveri.
- Analüüside tulemusi esitatakse ainult agregeeritud kujul, mis välistab üksikisikute tuvastamise.
- Kõik uurijad allkirjastavad konfidentsiaalsuslepingu.
- Küsitlusuuringu andmed pseudonüümitakse enne küsitlusfirmale edastamist ning anonümiseeritakse pärast keskkonnaandmetega ühendamist.

Tuvastatud riskid ja nende maandamine

Risk 1: Volitamata ligipääs andmetele

Isikuandmete kogumile võivad ligipääsu saada volitamata isikud. Riski tõenäosust saab hinnata madalaks järgmiste meetmete tulemusena:

- Ligipääs SAPU keskkonnale on piiratud – kasutajakontod luuakse ainult BIG-HEART projektijuhi (Taavi Tillmann) taotlusel ja heakskiidul.
- SAPU keskkond on kättesaadav ainult aktiivse analüüsi faasis; muul ajal on keskkond välja lülitatud.
- Kolmandatel isikutel, sh teistel TÜ töötajatel, puudub ligipääs.

Risk 2: Andmeleke ja isiku tuvastamine

Andmelekked korral võib olla võimalik teha järeldusi isiku tervise kohta. Riski tõenäosust saab hinnata madalaks:

- Analüüs toimub pseudonüümitud andmetega – isikukoodid ja nimed ei jõua uurijateni.
- Andmed edastatakse krüpteeritud ja analüüsitakse isoleeritud SAPU keskkonnas, millel puudub internetiühendus.
- Tulemused avaldatakse ainult agregeeritud kujul.

Risk 3: Notseeboefekt – teavitamisest tulenev psühholoogiline risk

Tuuleparkide terviseõhude teema on ühiskonnas kõrgendatud tähelepanu all. Teaduskirjanduse põhjal on selles kontekstis oluline notseeboefekti risk, mille korral negatiivsed ootused võivad suurendada ärevust ja tervisesümptomeid. Individuaalne teavitamine kõikidest uuringusse kaasatud isikutest võib põhjustada põhjendamatu psühholoogilist stressi. Lisaks ei ole see valimi suuruse tõttu proportsionaalne. Riski maandamiseks:

- Registripõhises uuringus andmesubjekte isiklikult ei teavitata (IKS § 6 lõige 3).
- Uuringu kohta on tagatud avalik teave BIG-HEART andmebaasi kodulehel, kus on ka info loobumise võimaluse kohta.
- Küsitlusuuringus teavitatakse osalejaid asjakohaselt ja nõusolek küsitakse enne osalemist.

Risk 4: Andmete kasutamine muuks otstarbeks

Andmeid võidakse kasutada muudel eesmärkidel, milleks pole luba küsitud. Riski tõenäosust saab hinnata madalaks:

- Kõik uurijad allkirjastavad konfidentsiaalsuslepingu ja on kohustatud kasutama andmeid ainult protokollis näidatud eesmärkidel.
- Eesmärkide muutmisel küsitakse kooskõlastust eetikakomiteelt ja AKI-lt.

Risk 5: Küsitlusfirma ligipääs kontaktandmetele

Küsitlusuuringu läbiviimiseks edastatakse küsitlusfirmale uuritavate kontaktandmed (e-mail, telefon) koos pseudonüümiga. Kuigi e-mail ja telefoninumber ei ole eriliiki isikuandmed ning on sageli muudelgi viisidel kättesaadavad, on risk, et kontaktandmed lekivad või neid kasutatakse muul otstarbel. Riski maandamiseks:

- Küsitlusfirma näeb ainult kontaktandmeid ja küsitluse tulemusi, kuid mitte uuritavate aadressi, nime (kui e-mail ise ei sisalda nime) ega isikukoodi.
- Küsitlusfirma on lepinguga kohustatud kustutama kõik talle edastatud andmed kohe pärast tulemuste üleandmist vastutavale uurijale ning esitama selle kohta kirjaliku kinnituse.
- Vastutav uurija (Hans Orru) on ainus isik, kes näeb korraga uuritavate aadressi, kontaktandmeid ja küsitluse tulemusi.

Kokkuvõte

Sotsiaalministeerium ja Kliimaministeerium hindavad, et riskid on maandatud ning rakendatud tehniliste ja korralduslike meetmete tulemusena ei teki andmesubjektide õigustele ega vabadustele suurt ohtu. Uuring on kooskõlas IKÜM artiklitega 5 ja 25 ning järgib töötlemise eesmärgipärasuse ja andmeminimaliseerimise põhimõtteid. Uuringust saadav avalik kasu – tõenduspõhiste teadmiste loomine tuuleparkide tervisemõjude kohta – kaalub üles andmetöötlusega kaasnevad minimaalsed riskid.